

El Conte del Diumenge

SORTIDA D'EMERGENCIA 3

Joaquim Soler

PROMETEO

10

El Conte del Diumenge

Director
VICENT FRANCH I FERRER

Assessor lingüístic
ENRIC VALOR

Assessor plàstic
MANUEL MUÑOZ

Maqueta i disseny
JOSEP HORTOLÀ

Secretaria i suscripcions
MARIA JESÚS ÀLVAREZ I PASCUAL

©
Joaquim Soler
D'aquesta edició Editorial Prometeo, S. A.
Dels dibuixos
Joaquim Soler
I.S.B.N. 84-7199-178-0
Dipòsit Legal: V. 1.190.-1981
Tipografia Artística Puertes, S. L.
Calixto III, 21 - Valencia

EDITORIAL PROMETEO, S. A.

Plaça Cánovas del Castillo, 9-6. València-5 Telf. 334.41.07 - 08

President del Consell d'Administració: Primitiu Gómez i Senent
Vice-Presidents: Josep Maria Jiménez de Laiglesia i Vicent Lluç de Juan

Director General
JUAN DE DIOS LEAL CASTELLOTE

SORTIDA D'EMERGENCIA 3

Joaquim Soler

PROMETEO

Quan jo tenia quatre anys, com que mon pare no em duia a la barca, perquè no tenia barca ni res de valor, vaig començar a omplir les hores que els "educadors" em deixaven lliures bo i imaginant petites obres de teatre que jo mateix muntava, en dissenyava i realitzava els decorats, les dirigia i les representava en un petit teatre que m'havia fet amb dues caps de sabates de pluja.

Quan vaig néixer diuen que encara ressonaven en les oïdes dels meus pares els espetecs de les bombes que els "nacionals" llençaven contra Barcelona. Bé, això si més no és el que contava el cronista oficial de la família, sota la censura constant de la por materna, que va fer tots els possibles perquè l'hereu no sortís tan abrandat com el pater-famílias. I a fe de Déu que ho va aconseguir! Mireu si vaig créixer poruc que quan vaig fer els catorze em vaig refugiar dins la pau i la misogínia d'un seminari. Fins que vaig descobrir que els capellans feien trampa.

Desorientat a més no poder, vaig passar per centenars d'oficis, perquè encara feia cas a la família que no parava de dir-me que amb la literatura o l'art ningú no es fa ric. Fins el dia que vaig tornar a descobrir (la vida potser és això: descobrir) que no tan sols no servia per a ric, sinó que fins i tot no en volia ser.

D'aleshores ençà he escrit nou novel·les (de les quals n'he publicades tres: "Laberint Sense", "Camil i Adelf" i "De pell endins"), molts contes, algunes poesies, he començat molts diaris, he pintant moltes taques i, per tal de poder menjar i comprar-me cosetes, m'he vist obligat a redactar anuncis i gasetilles de premsa. No posseeixo cap títol ni diploma, però tinc els peus plans, una placa que periòdicament es desperta en un racó de l'estómac i una placa d'argent d'un premi de poesia penjada davant de la màquina d'escriure. Sí, també vaig gosar de canviar de mare i fer-me fill d'una dona superba que es diu Ofèlia Dracs, i de vegades, jo i d'altres companys i companyes d'ofici, ens amaguem sota les seves faldilles perfumades d'espígol i escrivim coses que fan riure, trempar, tremolar o bé plorar; ad majorem Dei gloriam.

NOTA INTRODUCTÒRIA

Joaquim Soler, mite i realitat

Ens va presentar en Pep Albanell. "És un escriptor com una catedral", em va dir en Pep, "però encara no ha publicat res. Recordo que corrien els primers setantes i que fèiem política clandestina. No havia publicat res, però havia escrit tres novel·les que, lògic, no havien guanyat cap premi. Va començar a acudir a reunions, assemblees, trobades, conferències i taules rodones. I, algú, na Maria-Antònia Oliver, potser, l'anomenava "el mut", pel seu silenci afable.

Un grup d'escriptors del Principat, de l'anomenada Generació Literària dels 70 (Guillem-Jordi Graells, Oriol Pi de Cabanyes, Pep Albanell, Joan Rendé, Biel Mesquida, Xavier Romeu, Maria-Antònia Oliver, jo mateix, i, és clar, en Joaquim Soler) formàrem un col·lectiu anomenat Trencavel que publicava uns articles freqüents de la política i de la cultura en el setmanari Canigó. Era l'any 1975.

En Joaquim Soler, de la mà de molts de nosaltres, va començar, aleshores, un llarg pelegrinatge editorial: la col·lecció J.M. que dirigia Maria-Aurèlia Capmany li havia d'editar un llibre, segur, segur. La censura el va prohibir i, quan les coses s'arranjaven, l'editorial Nova Terra, responsable de la col·lecció J.M. va desaparèixer. Algú projectava una editorial i comprometia un text del Quim Soler: el projecte naufragava. En Quim es resignava i els seus amics començàvem a creure que era un malestruc, que estava condemnat a escriure novel·les sense arribar mai a publicar-les.

La malestrugança, però, es va trencar l'any 1977. Ignasi Riera, director literari de l'editorial Laia de Barcelona llegeix Laberint sense, una de les primeres novel·les de Quim Soler i es compromet a editar-la per la Festa del Llibre de l'any proper.

I, efectivament, la malestrugança va funcionar: una vaga d'impressors, els primers mesos de 1978 va impedir l'aparició de moltes novetats d'aquell any. I si bé el llibre d'en Quim va aparèixer, ho va fer amb prou retard.

Però d'alguna manera s'havia trencat el malefici. Una part de l'antic col·lectiu Trencavel i uns quants escriptors més, en total nou (Pep Albanell, Xavier Romeu i Joan Rendé —i jo mateix—, més Joaquim Carbó, Jaume Cabré, J.M. Illa i Joaquim Monzó) vam crear el col·lectiu Ofèlia Dracs, vam escriure un recull de contes eròtics, vam concursar al premi "La sonrisa vertical" de Tusquets —per a totes les llengües hispàniques— i tot i haver escrit un llibre en català, ens enduguérem el premi. Es tracta de Deu pometes té el po-

mer, que ha obtingut un èxit notable (cinc edicions en la versió catalana). En Quim Soler esdevé el portaveu del col·lectiu, la veu cantant d'Ofèlia Dracs, i és entrevistat, sol·licitat i passejat en olor de multituds. Canvia, doncs, la seva estrella. De novel·lista maleït, passa a erotòman consumat.

A l'entretant, en Quim forma part de la redacció de la revista satírica El Be Negre: una experiència periodística insòlita després del franquisme i una aventura apassionant per a un escriptor.

L'any passat, 1980, és Edicions 62 la qui corre el risc d'afrontar la malastrugança soleriana; publica Camil i Adelf i es demostra que, definitivament els oracles s'havien equivocat: Quim Soler és un bon escriptor, però sense malediccions especials, només pateix les habituals dels qui conreem una literatura en una llengua oprimida. El col·lectiu Ofèlia Dracs escriu un nou llibre

Lovecraft, Lovecraft que queda finalista –per un vot– del premi Documenta. El llibre és, ara, en curs d'edició.

Finalment, ultra aquest Conte del Diumenge, he sabut que l'editorial Moll de Mallorca s'ha compromès a editar De pell endins, potser la primera novel·la d'en Quim, amb un altre títol, però: L'experiència del mirall.

A més d'escriure llibres, participar en col·lectius, anar a reunions i mantenir-s'hi silenciosos, en Quim pinta. M'ho confessava un dia, entre sarcàstic i tímid. No en tenia prou amb l'expressió escrita, li calia la plàstica. És per això que aquest conte que avui ofereix l'editorial Prometeo és il·lustrat pel propi autor. I gosaria dir que més que "il·lustrat", conte i grafismes formen un tot indisoluble. No es tracta del què va ser primer, els ous o la gallina. És que text i imatges es complementen, s'expliquen, naixen d'una mateixa embranzida creadora, abasten una mateixa fita, comuniquen unes mateixes coses.

Quim Soler ens presenta a Sortida d'emergència 3 una realitat mítica, una història que hauria pogut ser. O un mite realista, una història que no hauria pogut ser mai. La combinació d'elements realistes de la postguerra barcelonina –inclòs el cinema de barriada i els herois de cel·luloide que inflouren tota una generació– amb elements potser màgics és típica de l'escriptura de Soler. Una escriptura sorgida a doll, imaginativa, potser massa incontinent, lingüísticament ben construïda. Algú podria recriminar l'autor que Sortida d'emergència 3 no és un conte. No té els elements de sorpresa del conte. És cert Sortida d'emergència 3 és més aviat una novel·la curta de talla, allò que els francesos anomenen nouvelle. Els suggeriments de lectura són múltiples i hom té la sensació que l'autor s'ha deixat coses al tinter o a la cinta de la màquina, que li convenien unes quantes pàgines més, que algunes situacions mereixerien una ampliació o un detall més minuciós. I pot ser és cert. No m'he pogut treure del cap, mentre llegia Sortida d'emergència que això més que un conte o una nouvelle és la sinopsi d'una novel·la, la nota d'autor d'unes situacions i d'uns personatges que caldrà desenvolupar algun dia. Tant de bo l'encertés. Tant de bo en Quim, un dia, retorni a aquest mite realista i ens faci la novel·la anti-èpica de la postguerra barcelonina.

Jaume Fuster

No fa gaire anys que vaig ser adolescent, si més no és el que em sembla. I la meva adolescència la va mig salvar la meva imaginació. Era fill únic i vivia en un barri senzill de Barcelona. El meu carrer era tan petit i estret que hi passaven més gats que no pas persones. El meu pare feia de repartidor de queviures i la meva mare es passava el dia cosint i cuinant. Si quan vaig néixer ella no hagués quedat estèril, hauríem passat molta gana, perquè Maria, la meva mare, era catòlica de missa diària i de segur que hauria engendrat molts germanets. Quan vaig venir al món, va ser un part molt difícil, i encara sort que el meu pare tenia la furgoneta a la cantonada i que em va dur a corre-cuita a l'hospital aquell que hi ha davant la caserna dels bombers, que, si no, el qui ara us parla hauria mort. "Cinc minuts més i aquest cor ja no bategaria", li va dir el metge d'urgències mentre em posaven oxigen, un tub de plàstic pel nas i una infermera em netejava les humitats del líquid que es fa dins la placenta. Vaig fer una estada de quasi bé tres mesos dins una incubadora, com un pollet, talment un ésser vingut d'una altra galàxia, que tot-hom observava amb el front arrugat i una rialleta de compromís als llavis. Però vaig tenir la sort de ser ros i amb els ulls d'un blau verdós, i quan em van deixar sortir de la meva primera presó (que jo diria que era la segona), vaig aprendre a parlar aviat i una de les primeres frases connexes que vaig articular fou aquesta: "Sóc el rei de la selva". Hauríeu d'haver vist quines cares de satisfacció! Perquè malgrat les asseveracions mèdiques, tots sospitaven que arrossegaria alguna lesió cerebral. I tot plegat perquè el pare havia es-

campat entre la família que havia gosat de venir a la vida amb tota la pell de color blau.

El pare sempre tornava molt tard a casa, i encara que jo estigués al llit, encara que dormís, sempre em despertava i em contava històries de Tarzan i la seva mona. Un dia li vaig demanar que com s'ho feia per tenir cada vespre una "aventi" diferent. Em va contestar que era cosa del trànsit que tantes hores al volant l'havien obligat a inventar un truc per no acabar malalt del nervis, i feia que els altres cotxes eren animals de la prehistòria i els vianants petites feres assetjades per la incertesa del cautxú.

–I tu ets Tarzan, el qui mai sucumbirà! El que sí em passa és que no he crescut gaire, potser perquè havia d'haver estat més temps dins el ventre de la mare i fet i fet no hi vaig aguantar ni els set mesos. Però el pare va sucumbir, li va fallar el cor, potser entre un tiranosau i un pterosaure va caure en el parany que li féu l'oclusió d'una vàlvula. El dia del seu enterrament vaig començar a deixar de ser infant per entrar en aquesta difícil etapa que en diuen adolescència. I dic difícil perquè sembla que l'adolescència de Tarzan va ser d'allò més atzarosa, i tot plegat per culpa d'una tribu de gorilles miops que s'entestaren a creure que sempre el tenien molt a prop i no paraven de perseguir-lo bo i fent escarni del seu crit famós, el qual no era altra cosa que una extroversió de la paüra intensa que l'envaïa en els moments de perill extrem. I vet-ho aquí que el que a mi em va passar va ser que la liana que era el cordó umbilical, se m'entortolligà dins la selva del si matern i de poc més que m'ofego sense poder llençar el primer crit. No vaig voler anar

a l'enterrament del pare, no podia suportar la visió de l'ídol caigut. Mentre tots eren al cementiri, vaig passejar pel meu reialme, pel meu carrer, pel meu barri, reconeixent les meves possessions, adonat-me que en la duana de la frontera de la infantesa ens obliguen a deixar-hi un sac ple de possessius: el meu pare, la meva mare, el meu carrer, la meva casa, la meva por... Després sí, uns dies més tard vaig anar al cementiri i no me'n vaig penedir, car hi vaig descobrir que el pare, a través de la làpida, sempre més parlaria. Aquesta era la inscripció que la seva dona hi havia fet gravar: EM DIC JAUME FONOLL I BIGORDA - VAIG MORIR ALS QUARANTA-CINC ANYS DESPRÉS D'HAVER VISCUT UNA GUERRA BRUTAL I HAVER TREBALLAT I ESTIMAT MOLT. M'agradava, però jo ho hauria redactat tot en infinitiu, tal i com parlava sempre Tarzan, que semblava toix però que en realitat era més viu que la misèria. Aleshores la mare em va dir que jo era l'home de la casa, que les circumstàncies m'obligaven a ser més madur i que havia de protegir-la i actuar de forma responsable. Li vaig demanar els diners que tenia a la meva llibreta de la caixa d'estalvis, i li vaig dir que em compraria

una mona com la Xita i que l'ensinistraria sàviament per tal que fos la més fidel guardiana de la llar i dels qui l'habitàvem. I la seva negativa rotunda va ser el principi d'una crisi generacional que desembocaria en la meva fugida de casa, cinc anys més endavant. Però volia parlar-vos de la meva adolescència i ho haig de fer. Encara no havia passat un mes d'ençà de la mort del pare, que al cine del barri van fer una pel·lícula de Tarzan que era protagonitzada per aquell campió olímpic de natació. Era una mica falsa i plena de trucatges, però em va agradar, malgrat que hi trobava sobers els personatges de Jane i aquell nen repel·lent. La mare aquella nit em va castigar sense sopar. Semblava mentida que estant encara de dol hagués anat al cinema; què diran els veïns! I ningú no hauria dit que el més important d'aquella nit havia estat l'altra pel·lícula, la que van posar de complement, *Ladri di bicicletta*. Em va impressionar tant que ja no em vaig perdre cap programa del cine del meu barri, però sempre tenia temps de sopar tranquil·lament, perquè només veia la cinta de complement. Primer tot el neo-realisme i després totes les de terror, vampirs, dràcules, homes-llop i frankenstein. Per aquelles dates la meva adolescència ja havia acumulat uns tres-cents dies i vaig aprendre a hipnotitzar els gats que passaven per davant de casa. Ho feia amb el penjoll d'un clauer que havia heretat del pare, que simulava un peix articulat amb dues pedres falses als ulls. Els gats esdevenien panteres grises, tigres blancs i, erectes damunt les potes del darrera, ballaven uns valsos que jo els xiulava, i esgarrapaven les velles maniatiques que cada capvespre els deixaven menjar pels racons més foscos del carrer.

I la mare no parava d'interrogar-me:

—Hauries de començar a pensar què vols fer en la vida, no et sembla?

—Seré el teu protector.

I és que, com més insistia, més ganes tenia de no fer res. La llàstima, la gran llàstima era que els programes de cine només els canviaven un cop per setmana, si no hauria volgut ser acomodador, amb alot i tot.

—Mare, no et facis il·lusions, perquè jo no seré res.

—Ni tan sols repartidor de furgoneta?

—No, jo el que vull és anar a l'Àfrica misteriosa.

—Però això no és un ofici!

—Doncs hi ha gent que ho fa.

—Els missioners.

—Aquests són uns col·litzadors disfressats.

—Nen! On has après aquestes ofenses a la Santa Mare?

—Al cine del carrer de sota, i no deuen ser pas ofenses quan surten per la pantalla.

—Bé, suposem que ja ets a l'Àfrica. Què hi fas?

—Parlo amb la gent, conec les pedres i hipnotitzo les feres.

—Per què carat has d'hipnotitzar les feres?

—Per apropar-les a l'home. Un dia les necessitarem i elles ens necessitaran.

—No et comprendré mai, fill meu. I un cop fet tot el que havies de fer a l'Àfrica, on vas?

—A Transilvània.

—I això què és, una fàbrica de televisors?

La mare es va vendre la furgoneta del pare; li va costar cosa de no dir, però se la va vendre. I li va costar per dos motius: perquè estava molt atrocinada i ningú no la volia i perquè era una sentimental de fulletó i foto-romanço per capítols. Li van donar tants pocs diners, que només va poder pagar l'entrada dels terminis d'un televisor amb el qual pensava retenir-me més a casa.

—Ara tindrem el cine a domicili.

Em va ser difícil de fer-li entendre que no era el mateix: la sala a les fosques, el feix de llum de l'acomodador, el sorollet somort dels cacauets i del celofan dels caramels barats, el rum-rum de les parelles als darrers seients, el titil·leig dels llums roigs del W.C. i *Exit-Salida*, les diapositives esquerdades, el No-Do i la màgia d'aquella pantalla amb un sargit al bell mig. La mare va entendre que no era el mateix quan va ser víctima de la son que li generava l'avorriment de la programació que donava la pantalla petita.

—Per la tele mai no veuràs *Miracolo a Milano* o bé *Roma città aperta* i, malgrat tot, no seria el mateix.

Aquell vespre se'm va oblidar de deshipnotitzar un dels gats i aquest es va entaforar per la finestra del vàter dels veïns, que tenien una filla gran i tan lletja que no la casaven ni a fums de sabatot i que ni tan sols la van voler per monja, car la mare superiora els havia argumentat que la cara era l'espill de l'ànima i que mai no se sap i que

no volia espaordir les altres novícies. Doncs el moix, sota els efectes de la meva força mental, es va posar a ballar damunt el llit de la renoça repulsiva. Com que el gatàs era mascle i al contrallum feia un efecte indescriptible, la virginal femella s'imaginà que era el boc de Satanàs que venia a buscar-la i des d'aquell dia li van quedar uns atacs epilèptics tan solemnes que no hi havia moble que se li resistís. També afirmaven que escumjava per la boca, però aquest era un aspecte de l'afer que jo no vaig poder constatar i per tant sempre en vaig dubtar. D'ençà d'aquell esdeveniment, que de nit a la casa dels veïns se senten gemecs, bramuls, sorolls de fustes i xiscles ofegats, cosa que donava força color a les nits de la meva adolescència, principalment a l'estiu, quan les finestres s'esbatanen vulgues no vulgues. No, no me'n va quedar el més mínim sentiment de cul-

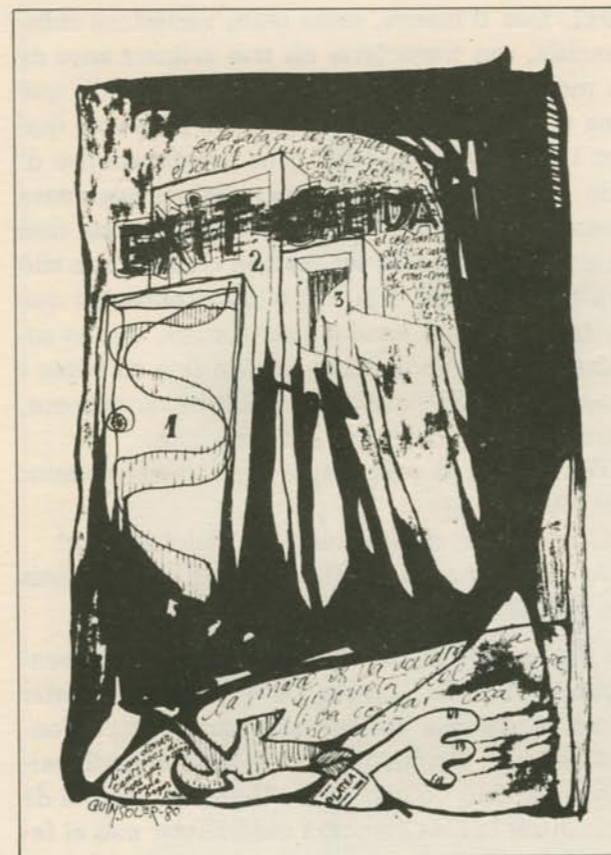
pa, ja que pensava que l'havia ajudada a entrar en el món de l'esoterisme i havia donat així un sentit a la seva vida, puix que la meua veïna havia anat a parar a un món on ser dona i lletja era poc més que una malaltia. El que sí que vaig fer fou limitar les meves sessions d'hipnosi felina i concentrar-me més en l'autohipnosi. Llavors el que em passava és que si la sessió coincidia amb els xiscles de l'epilèptica, em passava la nit acariciant-me el forat del nas a través del qual vaig estar intubat durant els tres primers mesos de la meua vida. Potser els sorolls de la noia em recordaven els gemecs de la mare a l'hora del part prematur. I encara ara, que ja aparento la maduresa hominívola, quan sóc víctima d'una forta tensió, la mà se me'n va vers el nariu esquerre.

Gràcies a l'autohipnosi, els estudis m'anaven d'allò més bé, quasi sense ni tocar els llibres; amb la qual cosa em vaig ficar la mare a la butxaca i em va donar sencera llibertat per a fer el que em passés pels daixonses, menys compar-me una Cheetah.

Un mati, quan anava a escola amb l'entrepà de truita freda sota el braç i els llibres nous a la cartera d'esquena, vaig passar pel carrer que era just darrera del local del cinema. Havien obert les tres grans portasses que feien el paper de sortida d'emergència en cas d'incendi, i les dones de fer feines escombraven entre les butaques, treien grans palades de clofolles de cacauet i de llavor de gira-sol. M'hi vaig quedar aturat una bona estona mentre pensava que era un sacrilegi, una violació, fer entrar la llum del sol dins el santuari de les tenebres, de l'arc voltaic i dels llums de filament incandescent. La catifa vermella se m'esdevingué lletja i gastada, els seients farcits de taques i estrips i els perfils de guix de les parets evidenciaren la seva falsedat i els escrostonats dels relleus que anys enrera havien amagat aquelles bombetes que s'anaven apagant a poc a poc, després d'haver sonat el tercer truc de timbre. I mentre se m'esfondrava tota aquesta litúrgia, vaig veure Anna Magnani que, després d'haver passat pel passadís central, agafava solemne el lateral i eixia al carrer; abans d'aclucar un poc els ulls per culpa del contrast de llum, hauria dit que em va somriure lleugerament, tot i que jo hagués preferit una carícia a la galta. Després,

Victorio de Sica va fer el mateix, i la Massina, i també Mae West, Ida Lupino...Marilyn ni em va veure mentre caminava es morrejava amb el Clarck Gable; John Wayne va escopir a vint centímetres de les meves sabatetes; la màquina de tren que duia el nom de la General em va deixar el cap dins un núvol de vapor, a través del qual vaig mig endèvinar una càrrega del Setè de Cavalleria, que de poc més passa damunt el cos de John Huston, el qual donava instruccions a la Pola Negri, i al fons Rita Hayworth remenava els malucs de forma terrible mentre es treia un guant llarguíssim, i més a la dreta, quasi a tocar de la lleteria, Erich von Stroheim feia veure que s'ofegava en la piscina de la font de la cantonada. Recolzats al cantell de la vorera, Murnau i Bela Lugosi feien un pols. L'aparició de Lex Barker i John Weissmuller agafats de bracet i amb aquells calçotets de pell esfilagarsada, em va fer riure a cor què vols i me'n vaig anar darrera de Groucho que intentava d'explicar la teoria de la relativitat a la Jean Seberg, que duia una samarreta ajustada al pit amb unes lletres estampades que deien "New York Herald Tribune".

I que consti que si vaig abandonar aquell espectacle únic va ser perquè ja feia més d'una hora de tard a l'escola, i sort que era el primer de la classe i el càstig va ser lleuger, quasi simbòlic. A partir d'aquell incident vaig adonar-me de dues coses: que ja no em calia ser el rei de la selva i que la meua adolescència, si sabia dosificar la meua imaginació, podia ser molt menys amarga i conflictiva del que acostuma a ser aquesta etapa de la vida. Aquella nit no vaig sopar i tampoc no vaig sortir al carrer; vaig dir a la mare que tenia mal de cap i em vaig refugiar dins la meua cambra, on vaig veure que finalment havien fabricat un avió que aprofitava el soroll dels motors per a ser transformat en música, després de passar per uns filtres dodecafònics. Però el més important era que aquest avió era tan gran que, a dins, hi cabia un camp de futbol de reglament, això sí, amb poquíssims espectadors. A més a més, aquesta nau estava concebuda com un vaixell, de manera que tenia acoblades a la part externa de la seva estructura tot d'avionetes de salvament, per si de cas aquella massa de ferro imensa "nafragava". L'equip de futbol titular de

l'avió es deia Els de Sempre, perquè sempre guanyaven. Ja en el partit d'inauguració de l'aparell es va veure ben clar que no hi hauria color, tot i que l'equip visitant era un combinat dels millors jugadors dels campions de lliga dels equips europeus. Perquè jugar a tres mil metres d'alçada no es cosa que es faci cada dia. I per si de cas el marcador electrònic evidenciava un lleuger avantatge per a l'equip forà, el capità de la nau, que tot ho clissava des del seu plafó de monitors de TV de la sala de màquines, simulava unes quantes batzegades de vent i ja tenia a tots els jugadors de l'equip contrari en vies de descansar la pesseta, amb la qual cosa no encertaven a tocar pilota. En aquests casos, el màxim responsable de l'avionàs s'autojustificava dient: *audaces fortuna juvat*. I és que l'home, que es deia Esparber i era catòlic integrista practicant, havia fet un curset accelerat de llatí per si en el transcurs d'algun dels viatges havia de casar alguna parella. Cosa que feia tan bon punt veia per les seves pantalles que un passatger i una passatgera intimitaven fins a l'extrem d'anar plegats als lavabos.

Esparber, dins d'aquella gran màquina, era un déu absolut que ho controlava tot a distància i generalment es bellugava tant poc que ni tan sols donava corda al rellotge d'or automàtic que li van regalar quan va acabar la carrera d'aviador essent el primer de la promoció.

Aquella nit sort en vaig tenir que la veïna no va udolar ni res, perquè del contrari els sons s'haurien integrats en el meu procés imaginatiu, bo i alterant-lo substancialment.

L'endemà, quan em vaig despertar, el teulat que hi havia davant de la meua finestra era ple de gats, tots amb la cua fent-los de bufanda de les potes. N'hi havia tants, que les teules quasi bé no es veien i jo em preguntava si aquells animalons tenien capacitat de felicitat. Quan el que m'hauria d'haver preguntat era si els gatets havien viatjat amb mi dins l'avió de motors musicals.

—Nen, corre, vesteix-te que faràs tard a l'escola!
Per a la mare continuava essent un nen, tot i que ara ja no feia com abans que entrava de puntetes a la cambra i em despertava a poc a poquet, amb petons que creixien.

Però no abandonem aquell dia.

Quan baixava l'escala, aquell cop amb l'entrepà de truita del vespre anterior dins la cartera d'esquena, hi vaig trobar el veí, pare de la noia esdevinguda epilèptica.

—Et molesten molt els sorolls de l'Adela?

—No es preocupi, sóc una persona comprensiva.

—És que tinc entès que la seva cambra toca paret per paret amb la teua.

—Ja li ho he dit, comprenc que no xiscla pas per fer-me guitza i, a més, tinc el son duríssim, sap?

—Ets un bon xicot, no hi ha dubte...i també m'han dit que ets el primer de classe.

—No té importància.

—Com que no té importància? Tingues en compte que de vegades la modèstia pot esdevenir tot el contrari d'una virtut.

No podia comprendre com aquell home —que no era gaire més gran del que havia estat el pare si no li hagués fet fallida la vàlvula— havia engendrat una filla tan monstruosa. Tenia una abundosa cabellera de to platejat, era alt i ben plantat i les faccions d'una dolçor que accentuava encara més la seva condició de mascle.

—Vols que t'acompanyi a l'escola amb el meu cotxe?

—No, no cal, no es molesti.

—No, si no és molèstia, ahir vaig poder aparcar just davant la porta de l'escala, veus? Au, passa.

—Gràcies.

Tenia un cotxe massa luxós per a la misèria del barri on vivíem.

—Vostè treballa en una fàbrica de cotxes, oi?

—Sí. Ho dius pel meu, veritat?

Vaig fer que sí mentre passàvem per l'esquena del cine. Gregory Peck a la porta de més amunt es posava un barret ple de pluja, i les dones de la neteja aprofitaven les lianes que penjaven del sostre per treure la pols al vol, acabar abans la feina i cobrar el mateix. Després, a la tarda, a la primera sessió, un espectador trobaria un bri de liana damunt el seient i primer pensaria que era una taca inconfessable.

—Sap què penso, senyor?

—Què?

—Que és una llàstima que es desaprofiti l'escalfor que desprenen els motors dels cotxes.

—No es desaprofita pas tota.

—Però l'altra part és una disbauxa d'energia llençada.

—I com l'aprofitaries tu?

—S'imagina que els automòbils fecin olor?

—Olor de què?

—Quin és el menjar que més li agrada?

—El marisc en general.

—Doncs s'agafen totes les despulles de marisc, que també es desaprofiten, es trinxen les closques, les clofolles i se'n fa unes pastilles que, degudament escalfades sobre el motor, desprenen un agradable olor que fa venir la gana, i no tan sols la gana del conductor i dels ocupants, sinó també la dels vianants. Aleshores la gent menjaria més i s'engreixaria i seria més feliç i els fabricants de teixits farien més diners i el tèxtil català recuperaria la seva posició i...

—No et pensis, és una bona idea que fins i tot es podria proposar als fabricants.

—De debò que em diu la veritat?

—Jo no diria mai una mentida i menys a un xicot com tu.

Ja havíem arribat a l'escola i quan va obrir la boca per dir-me adéu vaig descobrir que tenia la llengua plena de caspa, de tants de pèls com l'hi creixien.

Així, més o menys, sense grans variacions substancials, van transcórrer els tres primers anys de la meva adolescència. Bé, potser caldria dir que una nit vaig tenir la meva primera pol·lució, que tot i que no havia estat gens prematura fou d'allò més abundosa. La mare, que pel que anava descobrint, havia rebut una educació que més críptica ja no podia ser, va ben creure's que allò era una malaltia. I ja em teniu explicant-li que es tractava d'un exudat dels somnis, que jo somiava molt i encara sort que ho feia en blanc i negre, si no allò hauria estat de tons vermellorsos, verds, blaus i potser fins i tot grogosos.

—Però mare, el pare no va somiar mai damunt del teu cos?

—Quines coses de preguntar, un vailet com tu!

—Jo ja no sóc un vailet, mare, els meus somnis ho demostren.

Al cap de dos mesos els meus somnis ja començaven a fer-li la punyeta, car els havia de rentar a mà per tal que no deixessin rastre i es confonguessin amb el somni anterior, amb el perill psicològic que això comportava. Aleshores, per tal de descentrar la seva atenció i generalitzar més el fenomen, vaig començar a somiar despert.

—Fill meu, trobo rastres de somnis teus per tot arreu! Senyor, per què no hauré tingut un fill normal?

—Però mare, tothom ha de somiar, sense somnis ens moríem.

—Doncs jo no somio i ben viva que estic.

—Tu ets una altra cosa.

—Una mica de respecte, jo sóc la teva mare, ara i per sempre!

—No volia dir-te pas això, volia dir-te que les dones somnieu diferent.

—Sí? I com de diferent? A veure si me n'assabento.

—Ho feu més d'amagatotis, sense deixar rastre. Teniu aquesta sort...

—La veritat és que jo somio ben poc.

—Poquíssim.

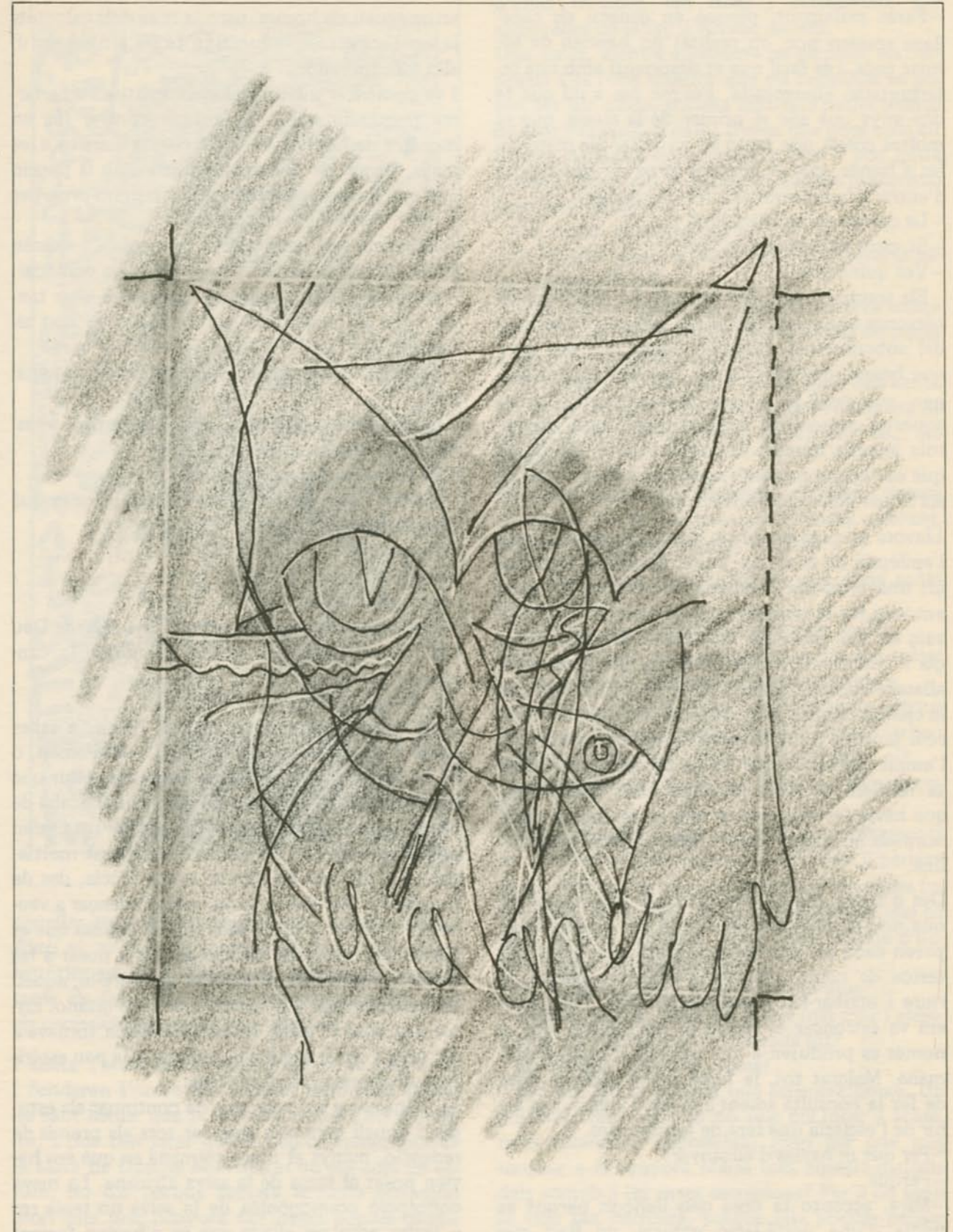
—I tu què saps, marrec?

—Pura intuïció.

—Què hi té a veure la puresa amb els somnis? No barrejis coses!

—Els meus somnis són purs, són blancs...

—Ai no sé, li ho preguntaré a mossén Genís.

—Faràs malament, perquè en general els capellans somien poc, en realitat no haurien de somiar gens, i és fàcil que et desorienti amb una interpretació equivocada. Fes-me cas a mi que fa dos anys que sóc el primer de la classe, que sé moltes coses, que ja no sé on posar les matrícules d'honor, que el director et va dir que hauria d'entrar a la universitat a fer una carrera.

—La carrera de somiatruites.

—Sí, però truites de dos ous!

—Ves quina gràcia...

—Els somnis, mare, ja t'ho vaig dir, són plens de persones que suen, que neden pels mars i els llacs del subconscient, homes i dones que fan pipí, que beuen, que perboquen, que ploren, que saguen, que destil·len el pus de la repressió...i totes aquestes secrecions, tots aquests porus oberts, tots aquests humors es concentren en l'individu que és objecte pacient i agent del somni, i han de sortir per algun lloc del seu cos.

Llavors se'm va acudir un dia un remei per guarir l'epilèpsia de la veïna. Va ser després d'haver llegit una biografia resumida de Pasteur. Un matí em vaig fer el trobadís amb el pare de la noia i li vaig dir que havia fet uns cursos de parapsicologia i que el millor que podia fer per intentar d'alleugerir els sofriments de la seva filla, atès que la ciència mèdica ja no hi tenia res a dir, era treure-li la reixa de la finestra de la seva cambra i a l'ampit plantar-hi uns testos de nepta, una planta fetillera de flors blavoses molt decoratives, que havia fet miracles en tots els fenòmens paranormals en què s'havien barrejat gats i altres felins.

Des d'aquell dia van ser els miols dels moixos els que no em deixaven dormir. A centenars s'apropaven cada nit a refregar-se contra les fulles dels testos de nepta, mentre la veïna no parava de riure i etzibar-los frases inconnexes. Tot plegat em va estroncar el seguit de pol·lucions, que ja només es produïen a una mitjana d'una per setmana. Malgrat tot, la mare no va saber-se estar de fer la consulta adient a mossèn Genís, i va venir de l'església una fera de jaculatòries.

—Per què m'havies d'enganyar?

—Perquè...

—Mira, accepto la cosa dels llençols perquè es tracta d'una destil·lació natural, un llast que

arrossegueu els homes, però la cosa dels calçotets ja no l'accepto, perquè això té un altre nom d'allò més torbador.

I va començar a tenir dolors reumàtics i a parlar-me poquíssim, bo i mirant-me com si fos un monstre de lascívia. Quan el reuma li arribà a les mans, hagué de deixar de cosir i amb la pensió que ens passaven del pare no en teníem prou per a viure.

A l'església del barri faltava un sagristà i mossèn Genís, a instàncies de la mare, m'hi va col·locar.

—La senyora Maria m'ha dit que ets un ésser tancat, que no tens amics, però que ets un bon estudiant.

—Els meus companys d'escola no tenen imaginació.

—La imaginació, fill meu, no ho és tot, de vegades fins i tot pot menar a la follia.

—La follia no m'espaoirdeix pas.

—Quines coses de dir, Jesús Maria! I doncs què t'espaoirdeix, minyó?

—La realitat.

—Però i per què?

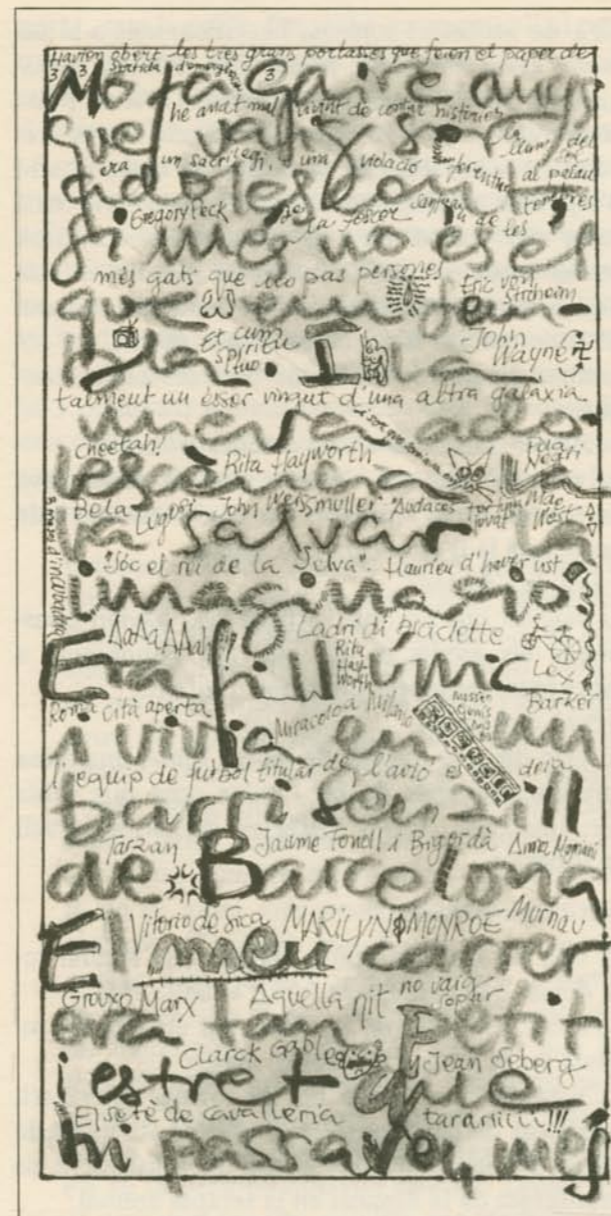
—Perquè és trista.

—Però la realitat que tenim ens l'ha donada Déu i la nostra obligació en la vida és millorar-la, canviar-la.

—És el que jo faig.

Vaig haver d'aprendre a ajudar Missa, a saber quan havia d'engegar la canterella de l'amén, o bé la de *l'et cum spiritu tuo* i sort vaig tenir que Sant Jordi es va fer amic del drac i no li acabà de clavar la llança, perquè davant per davant tenien sant Roc i el gos i s'hauria escandalitzat moltíssim. I el dia que els ulls de santa Llúcia, des de la safateta que duia a la mà, van començar a veure-hi i a dictar a la santeta tota la bellesa que es perdia per no gosar de tornar-se'ls a posar a les seves conques i fer el miracle de veure-hi, aquell dia vaig comprar a la mare un braç de gitano. Entre una cosa i l'altra, la senyora Maria tornava a ser feliç i tot i que havia recuperat la pau espiritual, el reuma no se li retirava.

La feina sacra em permetia de continuar els estudis, i aquell curs vaig guanyar tots els premis de redacció, menys el d'una setmana en què ens havien posat el tema de la selva africana. La meua concepció cosmogònica de la selva no tenia res a veure amb els clixés que se n'havien format

aquelles mentalitats positivistes i academicistes. Això sí, el doll de fantasia de les meves altres històries els plaïa d'allò més, perquè per uns instants els feia saltar de la monòtona realitat que els corsecava sense que se n'adonessin.

I santa Teresa acabà enamorant-se de sant Joan i fundaren l'ordre dels mixtes, amb gran alegria de sant Medir que ja feia segles que s'ho veia venir. I puc ben jurar que la negror epidèrmica de la Mare de Déu de Montserrat no era cosa de betum, ho dic perquè sempre m'havia estranyat molt que una Senyora tan negra pogués gaudir

d'unes faccions tan fines i occidentals, tan allunyades de la faç d'Àfrica, diríem.

Una tarda, mentre endreçava les casulles, els corporals i la roba interior que els capellans es posen per dir missa, parlava amb una petita imatge de sant Francesc d'Asís i li deïa que pocs com ell havien defensat els animals; a poc a poc entrà mossèn Genís per la porta de darrera la sagristia i em tapà els ulls.

—Cu, cuuut, endevina qui sóc!

—El mateix deien a Jesús després d'haver-li pegat, mossèn Genís.

—Saps que em comença a agradar la teva imaginació? A mi mai no se m'hauria acudit de parlar a aquesta imatge tan esquifida.

—No mesuri mai la pietat per la mida dels sants. Els sants sempre són perfectes, no n'hi ha cap de paralític, mancat de cames, de braços o bé... homosexual.

En aquest punt de la conversa, el mossèn deturà el crescendo de carícies que m'anava aplicant, primer a l'esquena, després al clatell...

—La teva mare, donya Maria, una dona santa com no n'hi ha...

—Una dona sense desviacions morals, sap?

—Doncs la teva mare em va dir un dia que tenies uns somnis que et feien suar sucs apegalosos.

—Somiava que feia l'amor amb totes les actrius del cinema, principalment amb la Greta Garbo i la Norma Jean...sap qui és la Norma Jean, oi?

—Un ministre de Déu no ha de saber aquestes coses.

—Doncs malament, perquè aquests coneixements els apropiarien més als pecadors. Doncs li parlava de la Marilyn, la mare de milions d'orgasmes fotogràfics, la Monroe, la dona més sensual que ha parit la terra, aquesta pobra terra farcida d'homes encara més petits que jo.

—No és gaire edificant això que em dius.

—Escolti, Genís: vostè ha pogut mai triar i seleccionar els somnis que tindrà cada nit?

—No cal que t'acaloris, home!

—Ara em diu la paraula que esperava:home. Un adjectiu, veu?, que jo no puc col·locar a vostè, m'és totalment impossible. ¿Sap per què vaig muntar a la senyora Maria tota aquella història dels somnis i les seves secrecions? Per a no fer-li la vida tan barroera, perquè ella pogués pensar

que ja que havia nascut i viscut entre tanta misèria, almenys tenia una cosa de valor: un fill que era pur com un àngel, la gran obra de la seva vida.

—La meva intenció era ajudar-la.

—Ajudar-la a guanyar-se el cel pel camí de la sortidosa. Hauria de sorgir algun apòstol que ens deslliurés de la influència de totes les sotanes. Sap què voldria somiar cada nit? La mort d'un capellà, fins que no en quedés cap.

—Et faltarien anys de vida.

—Vols que et digui la meva darrera paraula? Em fas fàstic, Genís.

No cal afegir que aquest va ser el meu comiat. En la meva marxa, però, vaig arrossegar l'acaptador d'*El Pan de Los Pobres*.

Aquell dia al cine del barri feien *Sangre batutta* i *La Reina de Àfrica*. Quan vaig arribar a casa, la mare no hi era, potser havia baixat a comprar la llet, com cada tarda. La veïna cantava i xisclava al mateix temps. Sobre una de les tauletes de nit del llit de matrimoni hi havia la foto del casament. La mare havia estat una dona bella, feia

cara de santeta i somreia beatíficament a la càmera. Duia un vestit negre, fins a mitja cama, amb un vel de marlí que li arribava fins els peus, estava asseguda amb una mà damunt l'altra i recolzades a la falda. El pare, dret al darrera, alt i d'espatlles amplíssimes, havia dipositat una mà a tocar del coll d'ella i es mantenia seriós, amb aquell sotet profund a la barba que li confegia una expressió de bonhomia i tendresa ensem. El fons era un decorat de paper pintat, de columnes gregues i senderons de flors elefantiàtiques.

—Com és que ja ets a casa a aquesta hora?

Li vaig dir que me n'anava, que em desarelava de tots els meus ambients per començar una vida nova, que ja li aniria enviant diners.

—Des de l'Àfrica?

Li vaig dir que no, que l'Àfrica me l'havien assassinada els adults el dia que van condemnar a mort totes les meves il·lusions d'infant.

—Però què faràs?

Li vaig dir que miraria de trobar feina, una feina que em permetés de fer l'única cosa que sabia fer: imaginar, contar històries, deixar el cervell en llibertat.

—Et moriràs de gana!

Li vaig dir que em sentia obligat a fer alguna cosa digna, que ja n'estava fart d'aquella vida.

—Però ets molt jove, has d'acabar els estudis, m'havia fet la il·lusió que series metge.

Li vaig dir que metge no, en tot cas veterinari, manescal de gats, gorilles, mones i tota mena de felins. Potser hauria fet la tesi doctoral sobre els avantatges de la hipnosi en la teràpia animal.

—No sabré viure sense tu, ja començo a ser vella!

Li vaig dir adéu. Li vaig dir que no li feia un petó perquè em costaria molt més anar-me'n. Li vaig dir una bajanada: que li agraiïa que m'hagués donat la vida. Li vaig dir que no plorés i que no se m'arrapés a la roba, que era tot el que pensava endur-me i que m'havia de durar sencera.

—El teu pare no et deixaria marxar!

Li vaig dir que esmentar el pare en aquell moment era un recurs indigne i sorneguer.

—Tu ja fa temps que no m'estimes. Vas voler sortir del meu ventre abans d'hora i ara te'n vas de casa abans d'hora. Moriràs abans d'hora!

Li vaig dir que tragués les mans del cantell de la

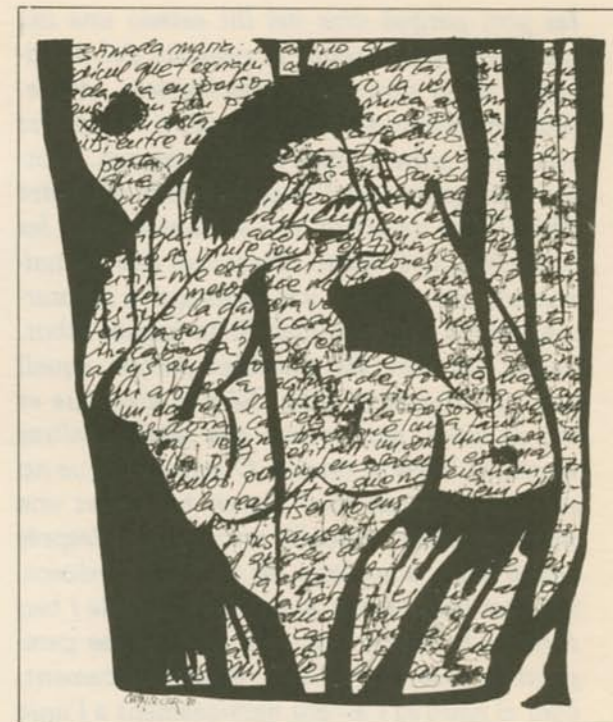

porta, que li podia fer mal i augmentar-li el reuma. I el forat de l'escala es convertí en un ull enorme obert a la llibertat dels perills incerts.

A més a més dels diners del pa dels pobres, també m'enduïa del bufet de casa un plec de papers que contenia el meu certificat de naixement, una pòlissa d'assegurança d'enterrament i el meu carnet d'identitat que era castellà, com les pel·lícules que havíem omplert aquella etapa tan difícil en la vida de tota persona. Però la meva sorpresa va ser gran quan: ja dalt del tren en marxa i bo i repassant aquells paperots, vaig descobrir-hi una carta que el pare havia adreçat a la mare un any abans de la seva mort, i de segur que s'hi havia traspaperat:

Estimada Maria: Imagino que et semblarà ridícul que t'escrigui aquesta carta, veient-nos cada dia en persona. Però la veritat és que ens veiem ben poc, una mica al matí, però a mi em costa molt parlar de pressa i corrents, entre un glop de cafè amb llet i la porta mig oberta. Doncs volia dir-te que ja fa temps, potser anys, que sembla que l'amor s'hagi acabat entre nosaltres, i, sincerament, encara que ja no sigui un adolescent ni de bon tros, ja no sé viure més sense estimar i sentir-me estimat. ¿T'adones que fa més de deu mesos que no fem l'amor? ¿Recordes que la darrera vegada que el vam fer va ser una cosa trista, incompleta, inacabada? Jo crec que en tots els anys que portem de casats no hem après a actuar de forma natural l'un envers l'altre. No tinc desig de cap més dona, car ets tu la persona que vull estimar. Tenim tot el que una família senzilla pot desitjar: un sou, una casa, un fill fabulós, però no ens sabem estimar.

Potser la realitat és que no ens hem estimat mai, potser no ens hauríem d'haver casat justament tu i jo, potser no som el que en diuen ànimes bessones. Però ja està fet, jo no sé desfer-ho i la veritat és que tampoc no en tinc ganes. L'amor és com una floreta delicada que cal regar cada dia amb els petits detalls de les mirades, les carícies aparentment insignificants, les paraules amables. Però això s'ha de fer entre dos, ja que si només ho fa un, és com si la pluja caigués en una terra

sense adob. Des de que ens vam casar, quantes vegades ens haurem estimat? Menys de cinc-cents, moltes menys! I mira si en fa ja d'anys, que el nostre fill en té tretze de fets i ben fets. De vegades penso que el part et va Traumatitzar molt, que en certa forma ens fas culpables de la teva esterilitat. Però hom no pot ser culpable del que no ha volgut. Encara que només fos per donar al nen un ambient familiar agradable i com cal, valdria la pena que féssim un esforç, no et sembla? Perdona el meu agosament, però t'haig de dir que a hores d'ara encara no has permès que et veiés mai nua del tot. Tan sols aquest detall ja explica força tota la problemàtica que t'estic exposant. Parla'm, digues-me coses, pregunta'm pel meu treball, no et limitis a contestar amb monosíl·labs totes les frases amables i conciliadores que jo et llanço. Sé que no sóc un home brillant, que no he tingut sort en la vida, que no he pogut donar-te tot el que de joveneta de segur que vas somiar del qui seria el teu home. Però t'he donat tot, tot el que sóc i tot el que tinc. Saps una cosa? De nit potser vinc més tard del que normalment vindria i encara després em distrec a la cambra del nen, perquè em

fas por, perquè dins del llit estenc una mà per acariciar-te i sento la resposta del teu silenci i de la teva mà que me l'aparta. ¡Preferiria una bufetada! No sé, si cal, si t'ha de fer contenta, aniré a missa cada diumenge. ¿Potser tens gelosia de l'amor que tinc al nostre fill? Doncs digues-m'ho i et contaré a tu les històries que li conto. Perquè és des del naixement del noi que vas començar a ignorar-me, ara ho veig ben clar. Si ho hagués sabut, hauria fet tots els possibles perquè aquell nen no vingués al món. Sé que això que et dic és cruel, però penso que abans d'altres amors hi havia el nostre. O potser és que no ens hem estimat mai? Potser tot va ser una simple il·lusió. Aquella primavera i després aquell estiu, a la platja, els teus ulls verdosos, la meva barba rossa, el teu cos jove, ple i ben format, la nostra por a un futur sense perspectives que ens va unir espasmòdicament, com el naufrag s'arrapa nerviosament a l'únic tauló que queda del naufragi. I després la guerra. Maria, de debò, cada dia que passa sento més necessitat d'estimar, ho sento tan vivament que fins i tot em provoca fiblades al cor. La vida és una jungla, sí, però jo no sóc Tarzan; si ho fos, t'obligaria a estimar-me a la força i ens fariem la il·lusió que som feliços, que si fa no fa és el que tothom fa. Aquesta nit quan vindré et faré un petó al front, si tu me'l tornes, per a mi serà com un senyal d'esperança.

Rep la salutació del teu marit que vol estimar-te...

El tren ja corria com un esperitat i en la foscor que entelava els vidres sense deixar entrar la nit dins el departament de tercera, vaig veure homes i dones grassos i feixucs que perseguien infants

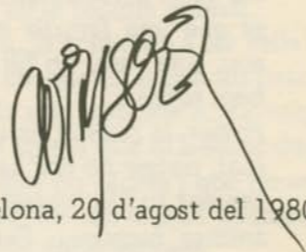
per ofegar-los arran dels pals del telègraf i quan no assolien la seva fita, els infants creixien i creixien fins a ocultar els adults del meu paisatge entenebrit.

Quan vaig arribar a destí, el primer que vaig fer va ser copiar la carta del pare i, després de signar-la amb el meu nom i cognoms, la vaig trametre a la mare amb aquest post scriptum: "Jo, després d'haver estimat i treballat molt, no moriré als quaranta cinc anys, perquè l'amor no em farà mai sentir fiblades al cor. Amb aquesta missiva t'envio un petó, si me'l vols tornar hauràs de descobrir de quina liana de la jungla del món estic penjat. Potser aquest virtuós baró que és mossèn Genís, t'ajudi amb la carícia de les seves oracions".

Tres anys després, la senyora Maria moria sola a casa, acompanyada pels xiscles, els gemecs i els cops de la veïna que s'acabava de menjar les tres plantes de nepta de la finestra. Males veus van dir que la mare s'havia suïcidat, perquè van sentir pudor de gas i quan la policia va entrar ja feia tres dies que era cadàver i els gats, que s'havien entaforat per les finestres li havien esgarrapat tota la carn de la cara que ja començava a pudir de forma insuportable. Agafada fortament a les mans, li van trobar una carta d'amor sublim i anònim, escrita per ella mateixa.

—Sembla mentida, una dona vídua i a la seva edat! Potser l'ha matada l'amant...

Jo, fins ara he anat malvivint d'explicar històries, històries folles i increïbles, que de vegades fins i tot hi ha algú que pren per veres. Vosaltres sou totalment lliures de fer el que us plagui.

Barcelona, 20 d'agost del 1980

EDITORIAL PROMETEO, S. A.

GONCAL CASTELLÓ

Sumaríssim d'urgència

— novel·la —

ISA TRÒLEC

Bel i Babel

Premi de novel·la "Jaume Roig". 1980

ENRIC VALOR

Sense la terra promesa

— novel·la —

VICENT FRANCH I FERRER

El nacionalisme agrarista valencià (1918-1923)

— assaig —